

Kristendom under forandring - et øjebliksbillede af religion på Færøerne



Af Janna Egholm Hansen, ph.d.

Samtidsreligion på Færøerne er et emne og et felt, som der ikke forsket meget i, men som mange har en mening om. Blandt andet er det ikke ualmindeligt at læse og høre, at Færøerne er et konservativt og religiøst samfund, hvor religionen har en stor betydning inden for nærmest alle sfærer og på nærmest alle niveauer i samfundet.

Præcis hvornår et samfund er "konservativt" og/eller "religiøst" vil jeg ikke i denne sammenhæng komme ind på. I stedet vil jeg understrege, at der ikke kan herske tvivl om, at religion, hvilket på Færøerne primært vil sige kristendom, *fylder* meget i det færøske samfund, eksempelvis inden for politik og i en stor andel af den færøske befolknings hverdag. Blandt andet viser en Gallupundersøgelse lavet i 2008, at der dengang var 23 % af de adspurgte omkring 550 færinger, der svarede, at de gik i kirke eller til andre religiøse møder mindst en gang om ugen, mens yderligere 15 % svarede, at de gik i kirke eller til andre religiøse møder mindst en gang om måneden. I 2008 var der altså sammenlagt 38 % af de adspurgte, der på månedsbasis kom i kirken eller til andre religiøse møder, hvilket i en nordisk kontekst, hvor dette tal ellers typisk ligger på omkring 7 til 10 %, er ganske meget. Derudover har der inden for de seneste år været en række sager, hvor eksempler på religiøst betinget modstand imod homoseksuelle og disses rettigheder i det færøske samfund, har skabt både røre og avisoverskrifter, ikke kun internt på Færøerne, men i høj grad også uden for Færøernes grænser.

Set i dette lys kan det synes berettiget at karakterisere Færøerne - om ikke som et konservativt og religiøst samfund - så som et samfund, hvor religionen på mange niveauer spiller en stor rolle i det daglige liv. Men uanset hvor stor en rolle religionen spiller i det færøske samfund, er det vigtigt at være opmærksom på, at der også sker forandringer. Der både er sket og sker mange og forskelligartede forandringer inden for det religiøse liv og landskab på Færøerne i nutiden, og det er disse forandringer, som er omdrejningspunkt for denne artikel.

Inden de forandringer som i nutiden sker inden for det religiøse landskab og liv belyses, skal der først gives et overblik over det religiøse landskab på Færøerne.

Det religiøse landskab

Der er 18 forskellige trossamfund på Færøerne. Af disse kan de 17 betegnes som kristne eller som kristent inspirerede. Eneste undtagelse herfra er Bahá'í, som siden etableringen på Færøerne i 1953 har haft en medlemsskare på imellem 20 og 40. Iblandt de 17 kristne eller kristent inspirerede grupper som er på Færøerne, er det især Folkekirken og brødremenigheden, The Plymouth Brethren, der er en konservativ og evangelisk bevægelse med ophav i 1820'ernes Skotland, som befolkningen bekender sig til. Folkekirken er med sine 62 kirker og 39.560 medlemmer, hvilket svarer til 82,1 % af befolkningen, landets største trossamfund, mens brødremenigheden, som omkring 15 % af befolkningen tilhører, er det næststørste trossamfund. Dertil kommer en lang række mindre trossamfund med et medlemstal på imellem 20 og 400, for eksempel pinsemenigheden, Frelsens Hær, Jehovas Vidner, Den Romersk-katolske Kirke, Syvende Dags Adventistkirken, samt det relativt store og stadigt voksende antal frikirker og frimenigheder, som inden for de seneste omkring 20 år gradvist er kommet til at forme det religiøse liv på Færøerne mere og mere. Som eksempel på sådanne frikirker og frimenigheder kan nævnes de to evangeliske frimenigheder Lívdin og Keldan, samt Oasan, som er en karismatisk, evangelisk-luthersk frikirke nævnes. Fælles for mange af disse frikirker og frimenigheder er, at de ikke tilhører et specifikt verdensomspændende kirkesamfund eller bestemt konfession, men de er i høj grad globalt orienterede og henter inspiration fra evangeliske og karismatiske miljøer i hele verden.

Fra tradition til valg og fra forbud til forslag

I 2009 og 2010 var jeg af flere omgange på Færøerne for at interviewe omkring 40 forskellige personer, som alle på den ene eller anden måde har indblik i og kendskab til

det religiøse liv og landskab på Færøerne. Allerede efter at have lavet de første fem interviews, stod en ting klart for mig: på kun 20 år er både det kristne budskab og kristenlivet på Færøerne blevet mere liberalt og inkluderende og mindre dogmatisk og traditionsbundet.

Iblandt de omkring 40 interviews, som jeg lavede i 2009 og 2010, lavede jeg i marts 2010 et interview med en 78-årig dame, som jeg her vil kalder Olga. Olga havde så længe hun kunne huske været aktiv i et af Færøernes trossamfund. Allerede fra hun var helt lille, havde hendes forældre taget hende med i dette trossamfund, og dér havde hun lige siden haft sit "åndelige hjem". Olga fortalte, at hun altid havde været rigtig glad for tilknytningen til det givne trossamfund – hun kunne ganske enkelt ikke forestille sig et liv uden -, men der havde dog også været perioder i især hendes tidlige ungdom, hvor hun inderligt havde "savnet mere frihed". Olga fortalte i den forbindelse, hvilket flere andre ældre også gjorde, hvordan kristenlivet tilbage i hendes unge dage havde været et liv, der var forbundet med en lang række påbud og forbud, blandt andet imod at danse, ryge, drikke vin, besøge andre trossamfund etc. Sådan er det dog ikke længere, og det er Olga glad for. Men det som Olga i endnu højere grad glæder sig over, er den selvstændighed, som hun mener, kendetegner nutidens ungdom, og det forhold at trossamfundene så at sige har fået øjnene op for denne selvstændighed:

Da jeg var ung, troede jeg....troede vi på det, som læreren sagde, og på det som præsten sagde og på det som missionæren sagde. Men sådan er det ikke mere. Jeg synes, det er så godt, at de unge mennesker er så...ja selvstændige, hedder det nok, ja. Men det som jeg vil frem til er... Det som jeg har lagt mærke til er, at det ikke længere er kirken, ja eller missionshuset, som fortæller de unge, hvad de skal tro på. Det er heller ikke de unge, som fortæller kirken, hvad den skal tro på. Men de unge kan....der bliver gjort meget mere for de unge nu, som de unge vil have. Ja det var det jeg ville sige. Og det er noget nyt.

Foruden at det er noget nyt, at trossamfundene bevidst og aktivt forsøger at tilpasse deres møder og øvrige aktiviteter til den unge generation og dennes præferencer, er det også noget nyt på Færøerne, hvilket Olga også er inde på, at trossamfundene ikke længere kan *diktare* hvad det enkelte individ skal tro og gøre. Som eksempel på denne tendens, vil jeg fremhæve 18-årige Anja, som på en almindelig uge kommer i sin menighed cirka fem gange, og som altså må betegnes som meget aktiv i menigheden.

Anjas engagement i hendes menighed afholder hende dog ikke fra at forholde sig spørgende, kritisk og/eller vurderende til både hendes egen menigheds/eget trossamfunds og andre trossamfunds tro og lære:

[...] jeg er ikke enig med alt, som de lærer i Indre Mission, eller som de lærer i Brødremenigheden eller i pinsemenigheden. Og i Indre Mission er de heller ikke enige med alt, som de lærer andre steder. Jeg mener...jeg er heller ikke enig med alt, som bliver lært i Brødremenigheden, eller i alt som bliver lært i Indre Mission eller... Men det er ikke rigtig det man samles om – læren og alt det der. Man samles om samfundet og om Gud. Jeg tænker ikke så meget over dåb og alt det her. Jeg bedømmer ikke folk efter, hvad de mener og tror.

Desuden gjorde Anja det ganske klart, at hun ikke lever sit liv og indretter sin hverdag efter, hvordan menigheden mener den skal være, men efter "hvordan jeg selv læser Biblen".

Jeg spurgte ikke Anja i denne forbindelse, hvordan det er hendes menighed mener, hun skal indrette sin hverdag, eller om der overhovedet er nogle normer og regler, som man helst skal leve inden for, når man tilhører den specifikke menighed. Derfor vides det heller ikke, om der har været tilfælde, hvor Anja har foretaget sig noget, som er blevet betragtet som i uoverensstemmelse med menighedens normer og regler. Generelt må det dog siges, at tendensen, hvad dette angår, er tydelig: et flertal af trossamfundene forsøger ikke på nogen særlig udpræget eller direkte måde at diktere, hvordan medlemmerne skal tro og leve eller ikke tro og leve. Frem for at opstille forbud imod det ene og det andet, blandt andet imod at gå i byen og/eller drikke et glas vin eller to, bliver der i et flertal af trossamfundene i højere grad lagt vægt på at opfordre og inspirere deres medlemmer til "det gode liv:

Jeg er stoppet med at fortælle folk hvad er rigtigt og forkert vedrørende dåb for eksempel. Det duer bare ikke at herse med folk vel. Folket må have lov til vælge deres eget liv og leve deres eget liv, uden at vi skal pege fingre af dem. Men jeg tror på at folk som virkelig har taget Gud til sig, automatisk lægger nogle ting fra sig.

Som allerede skrevet er det inden for de seneste omkring 20 år, at de belyste forandringer i for eksempel trossamfundenes måde at formidle det kristne budskab på, har fundet sted. Et spørgsmål som i denne forbindelse meget naturligt presser sig på er,

hvorfor det netop er inden for denne 20-årige årrække, at disse forandringer har fundet sted.

Den færøske antropolog Firouz Gaini skrev i 2007, at Færøerne ganske rigtig er et geografisk udkantsområde i Europa, men at "afstanden til fastlandet i kilometer ikke har den samme betydning for samfund og kultur om før i tiden" (Gaini 2007, 16. Egen oversættelse). I hvor høj grad dette er tilfældet, er det religiøse liv og landskab på Færøerne et tydeligt eksempel på.

For omkring 20 år siden blev Færøerne for alvor en del af den globale verden, både politisk, økonomisk og socialt. Ingen begivenheder som sker og ingen tendenser som rører sig ude i den store verden, er længere forbeholdt fastlandet og storbyen. Alle nye tendenser, uanset om det er inden for musik, tøj, litteratur, religion o.l., kan således i dag observeres i det færøske samfund, og det er i denne kontekst at de forandringer som er sket og stadig sker inden for det religiøse liv og landskab på Færøerne, skal ses.

Da Færøerne blev en del af den globale verden, begyndte nye strømninger og tendenser at gøre deres indtog på Færøerne, også inden for det religiøse felt. Derfor er der ikke noget bemærkelsesværdigt i, at de forandringer som er belyst ovenfor, tog deres begyndelse på omtrent samme tidspunkt som Færøerne trådte ind på den globale scene. Og skal man give en øjeblikkararakteristik af religion på Færøerne anno 2014, må det være, at denne, mere end nogen sinde før, på en og samme tid både er forankret i det lokale og formet af det globale.

Inspiration til videre læsning om Færøerne og religion på Færøerne:

Gaini, Firouz (2007), *Ungdómur & seinmodernitetur. Smárit*, Forlagið Gaini, i kommission hos Underskoven, København.

Hansen, Janna Egholm og Henrik Reintoft Christensen (2012), "Sekularisering på Færøerne: en historie fra de kolde lande", in: Thomsen, Marie og Jørn Borup, red., *Samtidsreligion – levende religion i en foranderlig verden*, Forlaget Univers.

Hansen, Janna (2013), "Religion på Færøerne i det 21. århundrede: Betwixt and Between", ph.d.-afhandling, Aarhus Universitet.

Sølvará, Hans Andrias (2012), "En særlig færøsk religionshistorie i nordisk-dansk perspektiv", *Kirkehistoriske samlinger 2012*, 220-235.